

Katsaus meritaktiikan ja -strategian viimeisimpään kehitykseen

Kirjoittanut yleisesikuntakomentajakapteeni K Killinen

Toisen maailmansodan jälkeen on merisodankäynnissä nopean teknillisen kehityksen vuoksi jouduttu selvään tienhaaraan. Paaluuta ensimmäisen ja suurimmaksi osaksi toisenkin maailmansodan aikana sovellettuun meritaktiikkaan ei ole. Äänen nopeutta hipovien ja sen ylittävien suihkulentokoneiden ilmestyminen, ohjattavat tai maalinhakuiset ammuksiset ja torpedot, strateginen atomiase merisodan peruspiirteiden muuttajana ja taktilliset atomiaseet sen entisten hyökkäysaseiden tuhovoiman lisääjänä sekä lopuksi atomivoiman käyttöönotto alusten koneistoissa ovat pakottaneet omaksumaan entisestä suuresti poikkeavan meritaktillisen ajattelutavan, jolla käytäntöön sovellettuna tulee olemaan ratkaiseva merkitys myös meristrategian kehitykselle.

Tarkkailijan huomio kiintyy nykyisin pakosta yhä enemmän suurvaltoihin, sillä uusin asekehitys ylittää pikkuvältojen sekä taloudelliset että teknilliset mahdollisuudet. Oman erikoispiirteensä nykyhetken meritaktilliselle ja -strategiselle ajattelulle antaa lisäksi maailman jakautuminen kahteen suuren voimaryhmään, joista läntisellä on ehdoton ylivoima pintalaivaston ja merilentoaseen suhteen. Itäisessä voimaryhmässä on vain yksi merkittävä merivaltio, Neuvostoliitto, joka näyttää kehittävän pintalainvastoaan puolustuksensa lujittamiseksi ja varautuvan käymään taistelua meriyhteyksistä valtamerillä pääasiassa sukellusveneil-

lään ja kaukoaseillaan. Länsivaltojen meritaktiikan nykyinen painopiste ei siten enää ole aavalla merellä laivastojen kesken käytävissä taisteluissa, vaan sukellusveneiden torjunnassa sekä maihinnouduissa ja näiden yhteydessä suppeilla vesillä käytävissä taisteluissa. Meriyhteyksien säilyminen omissa käsissä yleismaailmallisessa voimainmittelyssä edellyttää voiton saavuttamista sukellusveneistä, ja lopullinen ratkaisu on saavutettavissa vain siirtämällä sodankäynti mantereelta toiselle, mihin — ainakin tähän asti — maihinnousut ovat olleet ainoana ratkaisuna.

Oltuaan toisen maailmansodan jälkeen aluksi hapuilevaa on kehitys merisodankäynnin alalla nyt suuntautumassa selvempiin uomiin. Tähän on vaikuttanut sekä Atlantin liiton poliittinen ja sotilaallinen kiinteytyminen että uusien aseiden ehtiminen kokeiluasteelta joukkotuotantoon. Parhaat viitteet kehityksen suunnasta lännessä ovat löydettävissä Atlantin liiton parin viime vuoden aikana järjestämistä merisotaharjoituksista, jotka ovat ulottuneet Atlantin länsirannikolta Itämerelle ja Välimerelle asti.

Vaikka erityisesti merisodan välineiden teknilliseen kehitykseen kohdistuva salaaminen on toisen maailmansodan jälkeen tehostunut ennen näkemättömäksi, yritetään seuraavassa käytettävissä olevien vähäisten ja ylimalkaisten tietojen pohjalla hahmotella kuva kehityksen suunnasta merisodankäynnin piirissä.

I MERITAKTIKKA

Tärkein sodanjälkeinen taktillinen kehitys on epäilemättä tahtunut sukellusveneiden ja niiden torjunnan alalla. Toisen maailmansodan lopulla sukellusveneisiin tehdyt teknilliset parannukset, ilmamasto ja Walter-turbiini, jotka saksalaisten hallussa eivät vielä ehtineet ratkaisevasti vaikuttaa merisodan lopputulokseen, ovat nyt siirtyneet voittajavaltioiden yhteisomaisuudeksi ja yleiseen käyttöön.

Ilmamaston (snorkkelin) käyttöönotto lisäsi oleellisesti sukellusveneiden mahdollisuuksia avomeritoimintaan pidentämällä sen toiminta-aikaa sukelluksissa sekä tekemällä sen löytämisen tut-

kalla vaikeammaksi. Ilmamaston vedenpinnalla oleva pää on jo pienen kokonsa vuoksi vaikeasti tutkalla havaittavissa ja voidaan lisäksi käsitellä tutkausta vaikeuttavilla aineilla. Se voidaan myös varustaa tutkauksen ilmaisimella, joka paljastaa tutkaajan paljon ennen kuin tutka keksii ilmamaston. Vetämällä ilmamastonsa pinnan alle sukellusvene on hetkessä tutkan saavuttamattomissa.

Walter-turbiinia käyttäen kasvaa sukellusveneeseen nopeus veden allakin 25 solmuun, mikä tekee saattueiden saavuttamisen sekä nopeat ja yllättävät hyökkäykset niitä vastaan mahdollisiksi. Tällainen sukellusvene on myös ulkoilmasta riippumaton, koska turbiinin polttoaineenaan käyttämä vetyperoksidi sisältää tarvittavan hapen.

Torpedojen kulkumatkan lisääntyminen aina 20 000 metriin asti sekä niiden varustaminen maalinhakulaitteilla on tehnyt tehokkaan torpedoammunnan suorittamisen suuriltakin etäisyyksiltä sukellusveneille mahdolliseksi.

Sukellusvenetorjunta tulee joutumaan erityisen vaikean tehtävän eteen atomisukellusveneiden — joista ensimmäinen, Nautilus, jo on laskettu vesille — ilmestyessä maailman merille. Atomisukellusveneeseen koneisto on rakenteeltaan varsin yksinkertainen. Voimanlähteenä on STR (Submarine Thermal Reactor) atomimiilu, jossa purkautuvat neutronit on hidastutettu aineen tavalliseen termiseen molekyylinopeuteen. Reaktoria jäähdytetään suuren paineen alaisena kiertävällä vedellä, joka tulee ulos tulistettuna ja radioaktiivisena. Jäähdytysvesi tulee sitten lämmönsiirtolaitteeseen, missä se muuttuu höyryksi erillisessä systeemissä virtaavan veden, joka höyryturbiinia käytettyään tiivistetään takaisin vedeksi. Päävaikeutena laitetta rakennettaessa on ollut riittävän eristyksen aikaansaaminen radioaktiivisuutta vastaan sekä tarpeeksi kuumuutta kestävien aineiden löytäminen. Toisessa atomisukellusveneessä, Sea Wolfissa, on siirrytty parannettuun reaktoriin SIR (Submarine Intermediate Reactor), jossa neutroneilla on suurempi nopeus ja suljetun järjestelmän kiertonesteinä on sulassa tilassa oleva natrium.

Atomikoneistojen kehittäminen laivoja varten on vasta alussa. Niiden suunnittelija, amerikkalainen amiraali Rickover, rakentaa

parhailaan Westinghouse-yhtiön kanssa voimalaitosreaktoria, josta samalla pyritään kehittämään suuriin pintalaivoihin soveltuva koneisto.

Nautilus on oleva sukellusveneiden joukosta ensimmäinen todellisen vedenalaisen nimen ansaitseva. Se voi ylittää valtameren jatkuvasti veden alla liikkuen, ja sen nopeus lähenee jo nyt 30 solmua. Edullisen muodon ja pintalaivojen hidastavan aallonmuodostuksen puuttumisen vuoksi voidaan atomisukellusveneille niiden kokoa suurentamalla antaa yhtä suuri ja suurempikin nopeus kuin parhaille sukellusveneenhävittäjille, joten niiden takaa-ajo ja saavuttaminen voi ennen pitkää käydä näille mahdottomaksi.

Amerikkalaiset näkevät atomisukellusveneilleen aluksi kaksi päätehtävää, tavallisten sukellusveneiden takaa-ajon ja tuhoamisen sekä atomilatauksella varustettujen kaukoaseiden ampumisen vihollisen rannikon edustalta sen mantereella oleviin kohteisiin. Ilmatorjunnan katsotaan näet maalinhakuisten torjunta-aseiden yleisen käyttöönoton jälkeen saavuttavan sellaisen tehon, että lentohöyökkäysten suorittaminen saattaa vaikeutua. Veden alla liikkuu rannikon edustalle saapuva sukellusvene sekä sen yllättäen ampuma monikertaisen äänen nopeuden omaava vetypommiraketti ovat sen sijaan nykyisin erittäin vaikeasti torjuttavissa.

Uusien sukellusveneiden rinnalla ovat toisen maailmansodan saattoalustyypit nyt vanhentuneita jo pelkästään riittämättömän nopeutensa vuoksi. Uudet sodan jälkeen rakennetut sukellusveneenhävittäjät "Hunter-Killerit" ovat hävittäjien kokoisia ja vielä suurempiakin. Amerikkalaisilla ne ovat jo kevyen risteilijän suuruusluokkaa (3,700—5,500 t), nopeudeltaan noin 35 solmua ja varustetut uusimmilla elektronitekniiikan välineillä sukellusveneiden etsimistä varten ja täydellisillä aseilla niiden tuhoamista varten.

Sukellusveneentorjunnan välineisiin on tehty lukuisia parannuksia. Kaikumittauslaitteet, erikoistutkat ja magneettiset etsintälaitteet (MAD = magnetic airborne detection) ovat tulleet tehokkaammiksi. Tärkein kehitys on kuitenkin tapahtunut sukellusveneitä vastaan käytettävien aseiden alalla. Kun toisen maailmansodan aikainen syvyyspommeinheitin viskasi 250 kg painavan

syvyyspommin 50—70 metrin päähän aluksen sivuille, heittää nykyinen sukellusveneentorjuntaraketinheitin sarjan paljon raskaampia syvyysraketteja noin 1000 merin päähän ampuvan laivan keulan eteen kaikumittauslaitteeseen kytketyn tulenjohtolaitteen laskiessa niille oikean ennakon.

Kun sukellusvenettä vastaan hyökkäävän aluksen oli syvyyspommeja käytettäessä ajettava melkein sukellusveneeseen ylitse, jolloin tarvittiin toinen alus kaikumittajaksi, ettei hyökkäävä alus menettäisi kosketustaan sukellusveneeseen, voi yksi alus nyt menestyksellisesti suorittaa hyökkäyksen löytämäänsä sukellusvenettä vastaan. Tehokkain ase sukellusvenettä vastaan on maalinhakuinen syvyystorpedo, joka raketinheittimellä sukellusveneeseen päälle ammuttuna veteen tultuaan itse hakeutuu maaliinsa kaikumittauksella käyttäen. Se on äskettäin saatu Yhdysvalloissa kokeiluasteelta sarjavalmistukseen, ja amerikkalaiset väittävät, että sen käyttöönoton jälkeen on sukellusveneentorjunnan ainoana vaikeutena maalin löytäminen. Siitä, miten maalinhakuisissa syvyystorpedoissa on vältetty ns koirankäyrälle joutuminen, ohjautuminen maalin taakse, mikä on kaikkien jatkuvasti maaliaan kohti suuntautuvien aseiden varjopuolena, ei ole annettu tietoja, mutta on mahdollista, että se on varustettu elektronilaitteilla, jotka kääntävät sen yhteentörmäyssuunnalle.

Sukelluksissa olevan sukellusveneeseen löytämisen vaikeus ja sen aseiden pitempi ampumaetäisyys on edelleen sukellusveneentorjunnan kriittisenä heikkoutena. Kaikumittauslaitteiden mittausetäisyyttä ei ponnistuksista huolimatta liene vielä onnistuttu oleellisesti parantamaan. Uusimpien suurin mittausetäisyys lienee noin 5000 m, maalin liikkeet nähdään tutkan tapaisessa näkökentässä ja mitaavan aluksen suuri vauhti ei siinä määrin kuin ennen vaikeuta mittausta. Sukelluksissa oleva sukellusvene voi kuitenkin huomaamatta lähestyä maaliaan sen kaikumittausasteen ulkopuolella ja ampua sieltä kuuntelulaitteitaan käyttäen melkein äänettömän maalinhakuisen sähkötorpedonsa sitä vastaan.

Entinen kuljetuslaivojen ympärille ryhmitetty varmistus, saatto, on näin menettämässä merkityksensä, mihin vaikuttaa myös se, että atomiaseet tekevät suuremman hajottamisen tarpeelliseksi.

Tilalle astunee alueellinen varmistaminen, siten että strategiaan paikkoihin, joiden kautta sukellusveneiden on kuljettava valtamerialle päästäkseen, järjestetään varmistuslinjoja niiden kulkutien sulkemiseksi. Lentokoneilla, erityisesti helikoptereilla, tulee sukellusveneentorjunnassa olemaan entistä enemmän merkitystä, sillä ne eivät itse ole sukellusveneiden ulottuvilla, niillä voidaan pinta-alusten etsintäsädettä suuresti laajentaa, ja helikopterien hitaus tekee mahdolliseksi veteen lasketun kaikumittauslaitteenkin käytön niistä.

Lentoaseen merkitys merisodassa on yhä kasvamassa. Voidaan perustellusti väittää, että se tällä hetkellä on suurvaltojen aavamerenlaivaston pääase. Tuleeko se tämän asemansa säilyttämään myös kaukoaseiden käytön kehittyessä, voi vain tulevaisuus näyttää.

Lentotukilaivojen rakentamisessa on tällä hetkellä vallalla kaksi pääsuuntausta. Toisaalta pyritään ylisuuria 60 000 tonnin lentotukilaivoja rakentamalla tekemään suihkulentokoneiden käyttö ja strategiset atomipommitukset lentotukilaivoilta mahdollisiksi, toisaalta rakennetaan keveitä ja nopeita 14 000—18 000 tonnin lentotukilaivoja saattopalvelusta ja sukellusveneiden hävitystä varten. Kauppalaivoista muutetuilla hitailla saattotukilaivoilla ei nykyisessä meritaktiikassa enää ole toimintamahdollisuuksia, mutta sukellusveneentorjunnassa ne korvataan kauppalaivoilta toimivilla helikoptereilla ja ilmatorjunnassa rakettiaseilla.

Valtamerialla sukellusveneitä etsivän ja tuhoavan "Hunter-Killer" osaston keskusaluksena on kevyt lentotukilaiva, johon kuuluvat lentokoneet ja helikopterit voivat haravoida suuria merialueita. Suurten lentotukilaivojen tehtävänä taas on mantereiden välisessä sodassa asettaa lennostonsa taisteluun ilmanherruudesta mihinnoisukohteiden yläpuolella. Niiden tehokkuutta on lisätty lentokannen porrasmallisilla laajennuksilla, jotka tekevät mahdolliseksi yhtäaikaisen lentoonlähdön ja laskeutumisen.

Ääntä nopeampien suihkukoneiden käyttö merisodassa on tuonut mukanaan probleeman, joka on maissakin tunnettu, sillä ne vaativat tavattoman pitkän kiitoradan. Tämän vuoksi on katse

kääntynyt takaisin jo suuren osan merkitystään menettäneisiin merilentokoneisiin, veden pinnan käyttämiseen lentoonlähtöön ja laskeutumiseen. Yhdysvalloissa on onnistuttu valmistamaan del-tasiipinen suihkukone, joka sisään vedettäviä vesisuksia käyttäen suorittaa lentoonlähdon ja laskeutumisen veteen ollen lento-ominaisuuksiltaan parhaiden suihkuhävittäjien luokkaa. Edelleen kehitettynä tämä keksintö voi luoda uudet mahdollisuudet merilento-aseelle, ja sen merkitys saattaa muodostua suureksi pikkuvaltioille, joille kalliiden suurkenttien rakentaminen on muodostunut ylivoimaiseksi. Suomi laajoine ja lukuisine sisävesistöineen on tässä suhteessa erityisen edullisessa asemassa. Näillä "lentokentillä" on lisäksi se erinomainen etu, että vihollinen ei voi niitä pommittaa käyttökelvottomiksi.

Syvyyteen porrastetun sukellusveneentorjunnan kuva muodostuisi tällä hetkellä seuraavaksi. Se alkaa sukellusveneitä valmistavien tehtaiden ja laivanveistämöiden sekä sukellusvenetukikoh-tien pommituksilla. Myös maihinnoususyöksyt sukellusveneiden tukialueille ovat niiden torjumiseksi mahdollisia. Sukellusveneiden harjoitusalueet ja tukikohtien ulospääsyreitit miinoitetaan. Niille meriteille, jotka johtavat tukialueilta valtamerille, järjestetään jatkuva lentokonepartiointi maatukikohdista kaukotoimintakoneilla sukellusveneiden pitämiseksi pinnan alla. Sopivaan kapeikkoon, jonka kautta sukellusveneiden on kuljettava valtamerelle päästäkseen, järjestetään aukoton sukellusveneentsintärintama, jonka ulommassa vyöhykkeessä partioivat helikopterit ja sukellusveneentsintälentokoneet ja sisemmässä sukellusveneenhävittäjät sekä torjuntasukellusveneet taajana kaikumittausrintamana.

Sukellusvene, joka onnistuu murtautumaan valtamerelle, joutuu siellä saattueen edessä ja vihollisen puolella liikkuvien "Hunter-Killer" osastojen ahdistamaksi, ja sen päävaikutena tulee olemaan saattueen löytäminen, sillä jatkuva lentokonepartiointi pitää sen pinnan alla. Sukellusvene, joka porrastetun torjunnan läpi pääsee saattueen kimppuun, täytyy siis olla varsin onnekas, mutta sen jälkeen sillä onkin maalinhakuisilla torpedoillaan mahdollisuus aikaansaada suuria tappioita.

Merisodassa käytettävät ohjattavat ja maalinhakuiset kaukoaseet ovat vasta kehitysvaiheessaan, mutta tulevat muodostamaan merkittävän tekijän meritaktiikassa. Niiden torjunta on vaikeata, mutta silti mahdollista seuraavin edellytyksin:

- hälytys on saatava ajoissa
- aseiden tyyppi on voitava todeta oikean torjuntatavan valitsemiseksi
- aseiden ohjausta on voitava häiritä
- hitaammat tyypit torjutaan sulkúammunnoin ja
- nopeat tyypit erityisillä torjuntaraketeilla, jotka ohjataan laivasta sädeohjauksen avulla lähestyvää asetta kohti ja sen lähelle tultuaan itse hakeutuvat maaliinsa.

Kaukoaseiden suuren nopeuden vuoksi on torjunta menestysten saavuttamiseksi kehitettävä täysin automaattiseksi, sähköisten aivojen toimintaan perustuvaksi. Aseiden ja vasta-aseiden välinen kilpailu tulee tällä asetekniikan uusimmalla alalla olemaan erityisen kiihkeätä.

Avomerellä liikkuva laivastomuodostelma ja saattue tulevat tästä lähtien olemaan paljon hajotetumpia kuin toisen maailmansodan aikana atomipommin ja -torpedon sekä maalinhakuisten kaukoaseiden vaikutuksen pienentämiseksi. Tällaisen laajan muodostelman koossa pitäminen ja varmistaminen on vaikeasti ratkaistava meritaktillinen kysymys. Ainoa täysin tehokas torjuntakeino kaukoaseita vastaan lienee niitä kuljettavien lentokoneiden torjuminen vaikutusetäisyyden ulkopuolella ja tämä vaatii erityisten kauas muodostelman ulkopuolelle jaettujen tutka-alusten käyttöä hyökkäysten paljastamiseen.

Yhtenä mahdollisuutena saattojärjestelmän korvaamiseen on erittäin nopeiden joukkojenkuljetusalusten käyttö. Yhdysvaltojen tähän tarkoitukseen rakentama "United States" on saavuttanut 36 solmun nopeuden. Ratkaisu on kuitenkin erittäin kallis. Arvelaan myös, että atomiaikakausi tekee mahdolliseksi joko vedenalaiset kuljetukset tai lentokuljetukset, mutta ne ovat joka tapauksessa kaukana edessä.

Taistelut rannikon läheisyydessä ja saaristossa ovat yhä enemmän muuttuneet yötaisteluiksi siellä, missä hyökkääjän ja puolustajan voimien välillä on epäsuhde. Ilmaylivoima sekä paremman aseistuksen hyökkääjälle antama etu on ahtaahkoilla vesillä josain määrin eliminoitavissa käyttämällä pimeän antamaa suojaa.

Tutkan käytöstä taistelussa saadut kokemukset on hankittu toisen maailmansodan aikaisilla vielä alkeellisilla laitteilla. Tutka on suuresti helpottanut yötaistelua suurilta etäisyyksiltä, mutta lähi-taistelussa on edelleen samat vaikeudet kuin ennen tutkan tuntemista. Ainoa ero on siinä, että mahdollisuus yllätykseen pääsemiseen on vähäinen.

Menestyksen saavuttaminen lähietäisyyksiltä yötaistelussa edellyttää, että yksiköt on koulutettu yötoimintaan laivueittain ja viiriköittäin. Englantilaiset ja japanilaiset, jotka toisen maailmansodan yötaisteluissa saavuttivat parhaat tulokset, ovat sitä mieltä, että laivojen päälliköiden on tunnettava hyvin toisensa ja oltava tottuneita yhteistoimintaan pimeässä. Tämän vuoksi he eivät mielellään muodostaneet tilapäisiä taisteluosastoja keveistä torpedoveneistä, vaan käyttivät niitä siinä laivuekokoospanossa, missä ne oli koulutettu yötoimintaan.

Tutkankin suhteen pitää paikkansa toteamus, että täydellisimmätkin teknilliset välineet ovat sinänsä passiivisia eivätkä voi yksin taata voittoa. Vasta kun niiden käyttäjänä on ensiluokkaisesti koulutettu henkilöstö, joka joustavasti yhteistoimintaan sopeutuen pystyy täysin ottamaan irti niiden suoman taktillisen edun, on menestys odotettavissa. Edellytyksenä tähän pääsemiseksi ovat jatkuvat ja tehokkaat harjoitukset merellä.

Maihinnousutaktiikkaan uusien aseiden käyttöönotto on myös vaikuttava ratkaisevasti. Atomiaseiden tehon pienentämiseksi on sillanpäälle saatava nopeasti sekä leveyttä että syvyyttä ja purkamisvaihe rantaviivalla on eliminoitava. Helikoptereiden ja rantaviivan nopeasti ylittävien amfibioajoneuvojen käyttö ovat ratkaisuja, joita nyt suurvalloissa kehitetään. Varmin ratkaisu on kuitenkin sillanpään hallussa pitäminen vihollisen hallitsemalla mantereella, ja siihen näyttää Atlantin liiton strategia nyt tähtäävän. Suhtautuminen Espanjaan on tästä eräänä esimerkkinä.

II MERISTRATEGIA

Atlantin liiton tämänhetkinen meristrategia on selvimmän käynyt ilmi sen suurista merisotaharjoituksista, joista "Mainbrace" järjestettiin syksyllä 1952 sekä "Mariner" ja "Weldfast" samanaikaisesti syksyllä 1953.

"Mainbrace"-harjoituksen alkutilanteen mukaan oranssi oli valloittanut Pohjois-Norjan Narvikia myöten sekä aloittanut hyökkäyksen myös Tanskaan. Harjoituksen tarkoituksena oli siten tutkia mahdollisuuksia Norjan ja Tanskan avustamiseen meriteitse sodan alussa. Harjoitus jakautui seuraaviin vaiheisiin:

1. Sinisten laivastoryhmä, jossa oli useita lentotukilaivoja, purjehti Englannin satamista Pohjois-Norjan vesille tukeakseen lentohyökkäyksiin Narvikin suunnalla puolustautuvia sinisten voimia.

2. Laivastoryhmä siirtyi sen jälkeen Tanskan vesille suorittaakseen siellä samanlaisen harjoituksen. Matkalla risteilijät oranssin puolelle siirtyen suorittivat syöksyjä sinisten Pohjanmerelle järjestämän saarron murtamiseksi.

3. Saattueita kulki Skotlannista Etelä-Norjaan ja Tanskaan sekä takaisin pinta-alusten, lentotukilaivojen ja rannikkolennostojen suojaamina.

4. Sininen merijalkaväkiosasto suoritti maihinnousun Tanskassa tukivoiman ja suojavoiman avustamana. Tähän vaiheeseen liittyi myös lentotukilaivojen maissa taistelevalle puolustajalle antama tuki.

5. Englannin, Norjan ja Tanskan laivastojen keveät pintavoimat ja sukellusveneet osallistuivat Itämeren puolella Tanskan rannikon puolustukseen.

"Mariner"-harjoitusten tarkoituksena näyttää olleen pääasiassa tutkia Atlantin liiton valtameren yli ulottuvien meriyhteyksien suojaamista sukellusveneiden hyökkäyksiltä. Harjoituksessa kulki Atlantin yli lukuisia suuria saattueita, ensimmäinen Norfolkkin seuduilta Azoreille, missä se jakautui kahtia, toisen osan jatkaessa

ranskalaisten johdossa Biskajalle ja toisen portugalilaisten johdossa Portugaliin. Toinen saattue, johon kuului pääasiassa suuria joukkojenkuljetuslaivoja, purjehti Halifaxista Englantiin. Kolmas kulki englantilaisten johdossa Gibraltariin. Neljäs saattue taas kulki Skotlannista Norjan rannikolle Kristiansandiin ja Bergeniin.

Harjoituksen aikana toimi Pohjois-Atlantilla amerikkalaisista ja englantilaisista laivastovoimista koottu taisteluryhmä, johon runkona kuului neljä lentotukilaivaa, mikä amerikkalaisten taktiilisten tutkimusten mukaan on lentotukilaivaryhmän vähimmäismäärä. Taisteluryhmä torjui risteilijäsyöksyn sekä sukellusveneidän hyökkäyksiä ja suoritti lentokoneillaan hyökkäysharjoituksia maissa olevia kohteita vastaan.

Saattueiden varmistukseksi käytettiin sukellusveneentorjuntaan "Hunter—Killer"-osastoja.

Norjan ja Tanskan rannikolla harjoitukseen lopuksi liittyi moottoritorpedoveneiden ja taistelusukeltajien hyökkäyksiä sekä aukkojen raivaamisia miinasulkuihin.

"Weldfast"-harjoitus suoritettiin Välimerellä, ja sen tarkoituksena näyttää lähinnä olleen tutkia mahdollisuuksia Atlantin liiton maavoimien tukemiseen laivastovoimin tällä alueella.

Ensimmäisenä vaiheena harjoituksessa oli Pohjois-Italiassa alkaneen vastahyökkäyksen tukeminen laivaston lentovoimilla. Harjoituksen toinen vaihe tutki Turkin salmien puolustusta. Vihollinen oli Bulgarian alueelta alottanut hyökkäyksen päävoimin Bosporin ja pienemmin voimin Dardanellien suuntaan. Alueelle saavuttuaan amerikkalainen 6.Laivasto ryhtyi lentotoiminnallaan tukemaan puolustautuvia turkkilaisia ja kreikkalaisia joukkoja. Lisäksi suoritettiin merijalkaväkiprikaatilla Kavallan lähistöllä vihollisen selustaan maihinnousu, jonka tarkoituksena oli kreikkalaisten ja turkkilaisten vastahyökkäykseen liittyen yhteyden uudelleen palauttaminen näiden kesken.

Harjoituksissa saavutetuista kokemuksista mainittakoon, että sukellusvenehyökkäysten torjunta osoittautui Atlantilla edelleen vaikeaksi. "Mariner"-harjoituksen aikana vallitsi niin ankara sää, että lentotukilaivat eivät useaan otteeseen voineet lähettää

lennostojaan ilmaan, minkä vuoksi maista toimivat pommikoneet pääsivät yllätyshyökkäyksiin saattueita vastaan. Länsiliittoutuneiden miinantorjunnassa on todettu olevan paljon kehittämisen varaa. Atlantin liiton merivoimien organisaatio on harjoituksissa havaittu monimutkaiseksi ja raskaaksi, joten sitä olisi yksinkertaistettava. Suurvaltojen keskeiset arvovaltasyyt asettavat tässä kuitenkin omat vaikeutensa. Sukellusveneentorjunnan tehostamiseksi on ehdotettu jo rauhan aikana perustettavaksi yhdistetty sukellusveneenhävitys-laivasto, jonka puitteissa tämän alan operatiiviset ja taktilliset harjoitukset suoritettaisiin.

Vaikkakin Atlantin liiton merisotaharjoituksilla on osittain ollut sotilaallisen voiman näyttämisen leima — on pyritty vaikuttamaan sekä rohkaisevasti uhanalaisimmassa asemassa oleviin liittolaisiin että hillitsevästi vastapuoleen — hahmottuu niiden takaa myös länsivaltojen tämänhetkinen Euroopan-strategia. Maavoimien painopisteen sijaitessa Keski- ja Länsi-Euroopassa, missä niitä pyritään vahventamaan aseistamalla Länsi-Saksa Atlantin liittoon, olisi sivustoilla, sekä Skandinaviassa että itäisellä Välimerellä, toistaiseksi tyydyttävä maasotatoimissa strategiseen defensiiviin. Merivoimien osuus muodostuisi siten näissä suunnissa tärkeäksi, ehkä ratkaisevaksikin. Niiden tehtävänä olisi, paitsi maavoimien puolustustaistelujen tukeminen, tunkeutuminen ylivoimaa merellä hyväksi käyttäen mahdollisimman pitkälle vihollisen meriyhteyksille sekä offensiivinen toiminta sen rannikoita vastaan. Itämeren pääsyteiden säilyminen lännen käsissä näyttelee pohjoisella siivellä täten merkityksellistä osaa.

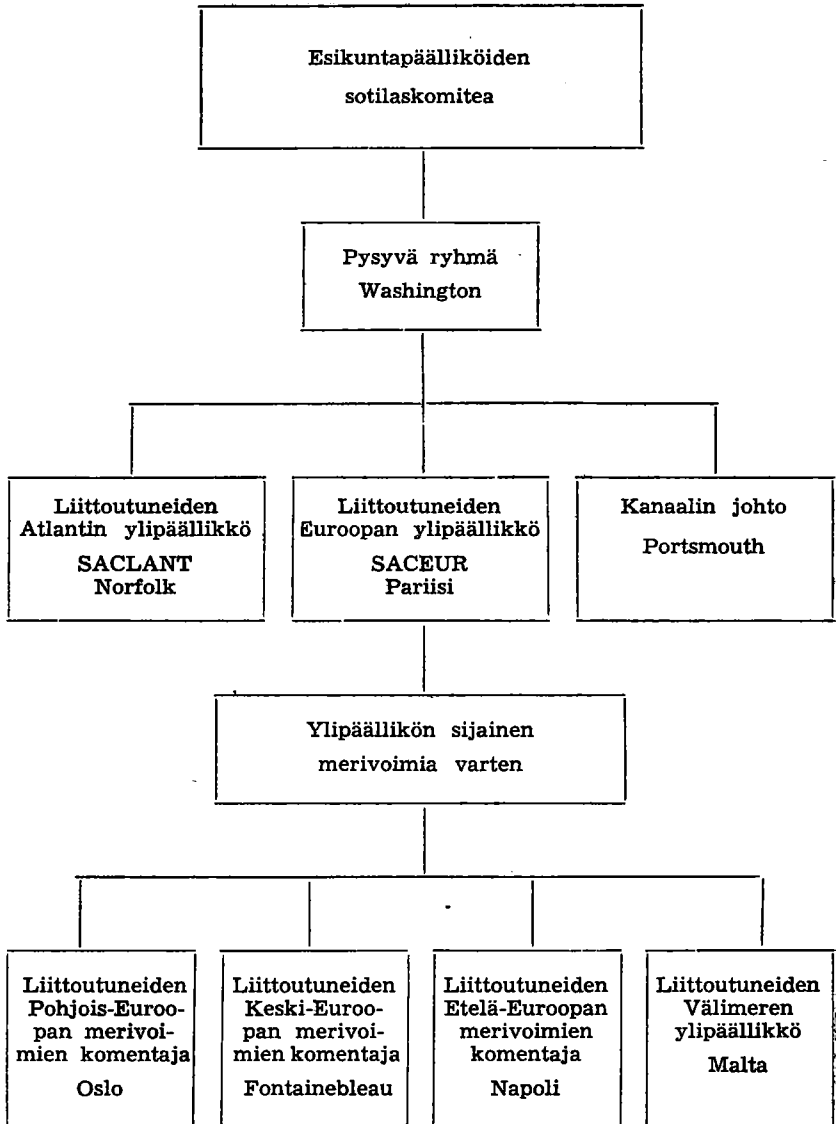
Länsivaltojen meristrategia on näin ollen Amerikan ja Euroopan välisillä meriyhteyksillä defensiivistä ja Euroopan sivustoilla offensiivista. Menestyksestä ensinmainitussa tehtävässä riippuu oleellisesti mahdollisuus toisen tehtävän suorittamiseen. Sukellusveneentorjunnan tehokkuus saattaa näin nykytilanteessa muodostua länsivaltojen koko meristrategian tehokkuuden mitaksi.

Atlantin liiton edellä hahmoteltu meristrategia kuvastelee myös niistä järjestelytoimenpiteistä, joihin sen johdon piirissä on viime aikoina ryhdytty, sekä tukikohtaverkon kehittamisestä. Kun

Yhdysvallat siirsi vahvan 6.Laivastonsa Välimerelle, syntyi englantilaisten ja amerikkalaisten kesken kiistaa alueen johtosuhteista. Englantilaisten pitäessä laivaston tärkeimpänä tehtävänä Välimeren kautta kulkevien meriyhteyksien suojaamista, pitivät amerikkalaiset sille ainakin yhtä tärkeänä tehtävänä Kaakkois-Euroopan maavoimien tukemista. Vuoden 1953 alussa päästiin asiassa kompromissiratkaisuun. Suoraan Atlantin liiton Euroopan päämajan SHAPE:n alaiseksi perustettiin neljäs itsenäinen johtoporras määräämällä Välimeren ylipäälliköksi englantilainen amiraali Mountbatten tehtävänään Välimeren meriyhteyksien turvaaminen. Hänelle alistettiin kaikki läntisen Välimeren meripiirit. Yhdysvaltain 6.Laivasto sekä pääosa Italian, Kreikan ja Turkin merivoimia jäi "tuli- ja iskutehtävän omaavien merivoimien"-nimellä Etelä-Euroopan ryhmän alaisuuteen.

Turkin liittyttyä Atlantin liittoon on mahdollisuuksia sen tukemiseen merivoimin käyty kiireesti parantamaan. Askettäin valmistui Etelä-Turkkiin amerikkalaisten rahoittama Iskenderunin laivastotukiasema, joka on tarkoitettu Atlantin liiton itäisimmäksi tukikohdaksi Välimerellä. Sen yhdistävät uudet strategiset tiet Erzurumiin Turkin koillisosassa ja Adenaan itäraajalla. Laivastoasema on suunniteltu siten, että sitä voidaan tilanteen vaatiessa nopeasti laajentaa.

Sen jälkeen kun Atlantin liiton merivoimien johtosuhteet Atlantilla ja Välimerellä on äskettäin saatu järjestykseen, on niiden organisaatio seuraava:

Kuten kaaviokuvasta nähdään, johtosuhteet on järjestetty alueellisesti. Atlantin ylipäällikön tehtävänä on suojata meriyhteydet Eurooppaan ja suorittaa sukellusveneiden strateginen torjunta. Kanaalin johto suojaa Englannin ja mannermaan välistä meriyhteyksiä. Euroopan rannikkovesillä ja sisämerillä johdavat merisotatoimia alueelliset johtoportaat Euroopan ylipäällikön alaisina.

Neuvostoliitto seuraa tietenkin tarkkaavaisesti Atlantin liiton puolustusjärjestelyjen kehittymistä. Sen vastalauseet ovat etenkin Turkin, mutta myös Norjan ja Tanskan suunnalla osoittaneet, että se katsoo laivastotukikohtien siirtämisen rajojensa välittömään läheisyyteen epäystävälliseksi toiminnaksi.

Vastatoimenpiteenä Neuvostoliitto ulkomaisten sotilasaikakauslehtien tietojen mukaan kehittää voimakasta sukellusveneasettaan ja tehostaa rannikkopuolustustaan. Neuvostoliiton sukellusveneidestä määrästä esiintyy poikkeavia tietoja, mutta varmana voitaneen pitää, että sillä on kolmisensataa valtameritoimintaan pystyvää sukellusvenettä, joten se mahdollisessa sodan avauksessa voi asettaa peliin paljon voimakkaamman panoksen kuin aikanaan Saksa. Sukellusvenehenkilöstön koulutus valtameritoimintaan lienee myös käynnissä.

Rannikkopuolustuksen alalla Neuvostoliitto kehittänee erityisesti ohjattavia ammuksia saksalaisten asiantuntijoiden avustamana. V—1-mallinen säsäyputkella varustettu ammus on kehitetty ääntä nopeammaksi ja sen lähetysnopeutta on suurennettu niin, että yksiltä kiskoilta voidaan nyt lähettää ammus joka 90:s sekunti.

Itämeren ja Mustanmeren rannikoille on amerikkalaisten tietojen mukaan kehitetty täydellinen ohjattavien ammusten lähetysasemien verkko, joka Itämerellä ulottunee Suomenlahden suulta Rügeniin ja Mustanmeren suunnalla Kaukasukselta Unkariin asti.

Tämänhetkinen meristrateginen vaihe voimaryhmien välisessä suurstrategiassa näyttää olevan eräänlaista voimien näyttämisen ja ryhmittämisen aikaa. Länsiliittoutuneet ovat kaikissa suunnissa työntyneet niiden Neuvostoliiton laivastotukikohtien välittömään

läheisyyteen, joista toiminta lännen tärkeillä meriyhteyksillä on mahdollista. Toisen voimaryhmän mantereellisen ja toisen merellisen luonteen vuoksi tulee näin, sen jälkeen kun voimien tasapainoon Keski-Euroopassa on päästy, meristrategia epäilemättä saamaan entistä tärkeämmän merkityksen suurpoliittisissa pyrkimyksissä.

KÄYTETYT LAHTEET

- Atomic Submarine. Time January 11, 1954.
- Vice-Amiral P Barjot: Reflexions sur le rôle moderne de la marine dans la bataille d'Europe. La Revue Maritime, Mars 1953.
- Kapteinløytnant Trygve W Henriksen: Båter, havner og atom-bomber. Norske Tidsskrift for Sjøvesen, Desember 1953.
- Rear-Admiral R M J Hutton: The Future of Maritime Power. Journal Royal United Service Institution May 1951.
- General Robert Knauss: Die Ostsee als russisches Binnenmeer. Außenpolitik, Heft 12/52.
- Kaptein Per N Ottestad: Framtiden—Sjøkrigen. Norsk Militært Tidsskrift 4/1950.
- Lieutenant de Vaisseau O Salzedo: La Défense des bâtiments à la mer par les engins spéciaux. La Revue Maritime, N:o 92/1953.
- Kommendör G S Tham: Arsberättelse i sjökrigsvetenskap. Kungl. Krigsvetenskapsakademiens Handlingar och Tidsskrift 5/1953.
- Le triple rôle du porte-avion moderne dans une guerre intercontinentale. Revue Militaire d'Information N:o 154/1950.
- Vast Missile Program Pushed by Soviets. Aviation Age. August 1953.
- T Wulff: Sjöstrategi i det kalla kriget. Sveriges Flotta 1/1953.
- Kapten B Ahlund: Nattstridstaktikens utveckling, Tidsskrift i Sjöväsendet, september 1953.